

Činnosť oddelenia filmového archívu

Charakter činnosti: stále a krátkodobé činnosti

Špecifikácia činnosti a nákladov:

Slovenský filmový ústav v priamej súvislosti s vládny uznesením i prijatím zákona o audiovizíi, vstupujúcim do platnosti od 1.1.2008 zastáva pozíciu zákonného depozitu - povinného i dobrovoľného.

Z titulu účinnosti zákona a povinností, ktoré sú v ňom uložené Slovenskému filmovému ústavu, je prvoradou úlohou a náplňou práce filmového archívu SFÚ **odborné uskladnenie, ošetrovanie, uchovávanie a obnova audiovizuálneho dedičstva**, t.j. odborná starostlivosť o všetky druhy filmových materiálov k filmovým umeleckým celovečerným a krátkometrážnym dielam, historickým dokumentom a spravodajským filmom. najmä z hľadiska národného a v súčasnosti i európskeho kultúrneho dedičstva Z toho vyplýva povinnosť pre SFÚ zabezpečovať stále kvalitnejšie prostredie pre archiváciu filmových materiálov, ktoré sú týmto národným kultúrnym audiovizuálnym dedičstvom, ako tiež i zabezpečovať ich odborné ošetrovanie a uskladňovanie.

Odborné uskladnenie:

SFÚ má z titulu zákonného depozitu preberať audiovizuálne televízne materiály a rozhlasové zvukové nahrávky v jednej kópii, zodpovedajúcej originálu a ďalej filmové materiály od súkromných producentov a distributérov.

V závere roka 2006 získal SFÚ kúpou do vlastníctva skladový priestor, v závere roka 2007 bola ukončená projektová štúdia k rekonštrukcii a vybavenosti depozitu a v decembri 2008 bola kompletne ukončená realizácia rekonštrukcie a vybavenosti, depozit bol od realizátora prác prevzatý 1. decembra 2008. Tento priestor bude slúžiť ako centrálny depozit na uloženie kompletných filmových zbierok národného kultúrneho audiovizuálneho dedičstva. V tomto priestore plánuje FA SFÚ postupne od januára 2009 uskladňovať rozsiahly zbierkový fond slovenských originálnych rozmnožovacích a zabezpečovacích materiálov na triacetátovej podložke (negatív obrazu, negatív zvuku, duplikačný negatív), ako tiež i obnovené filmové materiály po procese postupnej systematickej obnovy a záchrany filmových zbierok na podložke polyester (intermediát negatív, intermediát pozitív a jednu filmovú kópiu), taktiež i elektronické zálohové digitálne nosiče prepisov obnovených filmových diel po ich digitálnom spracovaní (farebné korekcie, retuš obrazu a reštaurovanie zvuku do pôvodnej podoby filmových diel) v rozličných formátoch (HDCAM SR, Digital Betacam a pod.), postupne po kompletnej výrobe procesu obnovy ku všetkým filmovým slovenským fondom - historickým, spravodajským, krátkometrážnym i celovečerným fondom.

Od januára 2009 filmový archív plánuje zabezpečovať postupné sťahovanie filmových materiálov do tohto priestoru. Uloženie originálnych rozmnožovacích a zabezpečovacích materiálov na triacetátovej podložke bude však podmienené predchádzajúcim nutným procesom diagnostiky a z nej vyplývajúcej potrebnej opravy, ultrazvukového čistenia vrátane procesu preventívneho odplesnenia. Všetky tieto práce je možné vykonávať výlučne v špecializovaných filmových laboratóriách, v roku 2009 FA SFÚ tieto práce bude zabezpečovať na základe verejného obstarávania k výkonu laboratórnych procesov v rámci projektu Systematická obnova a záchrana audiovizuálneho dedičstva a jeho sprístupňovanie na obdobie 2008 – 2011, t.j. u dodávateľa laboratórneho spracovania a poskytovania špeciálnych služieb, spojených s týmto projektom, ktorým sú Filmové laboratória Ateliérov Bonton Zlín.

Ošetrovanie:

Vzhľadom na to, že na Slovensku po zániku Slovenskej filmovej tvorby neexistujú špecializované filmové laboratóriá, rozmnožovací a zabezpečovací materiál je potrebné na účely ošetrovania zadávať k spracovaniu do externého prostredia (viď predchádzajúcu časť *Uchovávanie*). Tento fond predstavuje 8.366.763 metrov filmovej suroviny určenej na celkové ošetrovanie. Okrem rozmnožovacích a zabezpečovacích materiálov, zadaných k ošetrovaniu do špecializovaných filmových laboratórií, vykonáva SFÚ taktiež ošetrovanie filmových kópií, pričom toto ošetrovanie prebieha na pracovisku oddelenia Filmový archív a v súčasnosti túto činnosť zabezpečujú tri pracovníčky v internom pracovnom pomere na plný úväzok a dve pracovníčky na dohodu o pracovnej činnosti na polovičný počet odpracovaných hodín. S ošetrovaním úzko súvisí i prebaľovanie filmových materiálov do nových plastových obalov, k čomu je potrebná v r. 2009 realizácia nákupu týchto obalov.

Uchovávanie:

Uchovávanie archívnych audiovizuálnych materiálov (audiovizuálií) v podmienkach a v rozsahu podľa zákona, aj podľa medzinárodných technických a technologických noriem, môže byť plnohodnotne zabezpečené až po realizácii všetkých podmienok súvisiacich s činnosťami uvedenými v predchádzajúcich častiach, ako aj po vytvorení nových pracovných miest určených na odbornú katalogizáciu filmových materiálov do evidenčných zoznamov a do informačného systému s kompletnými údajmi k jednotlivým filmovým materiálom. V súčasnosti túto pozíciu tvoria tri pracovné miesta, jeden pracovník na spracovanie zahraničných filmových zbierok na polovičný pracovný úväzok jeden pracovník na 80% pracovný úväzok pre spracovanie slovenských filmových zbierok a jeden pracovník na plný pracovný úväzok pre spracovanie slovenských filmových zbierok. Súčasný stav nezodpovedá podmienkam pre plnohodnotnú realizáciu spracovania filmových materiálov. Pre naplnenie požiadaviek na odborné spracovanie existujúcich fondov aj nových prírastkov (povinný depozit a akvizičná povinnosť podľa zákona), je potrebné v r. 2009 minimálne vytvoriť ďalšie jedno pracovné miesto určené na spracovávanie slovenských filmových zbierok.

Medzi ďalšie dôležité činnosti FA SFÚ je zaradená i činnosť, súvisiaca s výkonom podrobného popisu obrazu spravodajských filmových materiálov, ktorej nevyhnutnosť vyplýva jednak z dôvodu zabezpečovania podrobných obsahových rešeršných výstupov, ako tiež i z dôvodu zabezpečovania šírenia dobových záznamov, faktov a udalostí. Spravodajský film je významnou súčasťou slovenskej filmovej tvorby nielen rozsahom nakrútených titulov, ale i výpovednou hodnotou, ktorú poskytuje v konkrétnych dejinných súvislostiach. Na jeho tvorbe sa v škále uplynulých desaťročí podieľalo množstvo kvalitných tvorcov. Pozornosť, ktorá sa venuje tejto oblasti filmovej tvorby bude zúročená nielen v krátkej, ale i vzdialenej budúcnosti. Tieto materiály sú predmetom analýzy širokého spektra spoločensko-vedných, politických a umeleckých disciplín. V období rokov 2005 – 2008 bol takto spracovaný spravodajský film *Týždeň vo filme – ročníky 1945 – 1952, 1960 - 1962* a samostatný zachovaný spravodajský filmový materiál – kameramanské denné práce z obdobia okupácie ČSSR v r. 1968. Taktiež bol spracovaný podrobný popis obrazu samostatného zachovaného spravodajského materiálu – kameramanských denných prác z obdobia kontrarevolúcie v Maďarsku v roku 1956. V roku 2009 realizácia uvedeného spracovávaného spravodajských materiálov bude kontinuálne pokračovať podrobným popisom ďalších ročníkov spravodajských filmov *Týždeň vo filme*. Táto práca je vykonávaná externými pracovníkmi formou Dohody o pracovnej činnosti, výkon tejto činnosti zabezpečujú vtedajší tvorcovia spravodajských filmov, ktorí sa na ich nakrúcaní osobne podieľali.

Sprístupňovanie:

a) sprístupňovanie filmových diel na 35 mm filmových kópiách:

SFÚ umožňuje prístup verejnosti k audiovizuálnemu dedičstvu na študijné, vzdelávacie a vedecké účely formou premietania filmov v študijnom kine „Filmotéka“. Kinosála je

súčasťou priestorov na Špitálskej ulici v Bratislave, ktoré sú majetkom štátu v správe SFÚ. Ďalšie využívanie týchto priestorov v r. 2009 je podmienené uzavretím novej nájomnej zmluvy s nájomcom, a to podľa nájomných podmienok, ktoré určil SFÚ pre verejnú súťaž. Bez právneho a ekonomického zabezpečenia ďalšieho využívania týchto priestorov nebude môcť SFÚ sprístupňovať verejnosti svoje archívne fondy formou audiovizuálnych predstavení, nakoľko súčasné priestorové podmienky v sídelnej budove túto možnosť neposkytujú a v priestoroch, ktoré nie sú v jeho priamej správe, nemôže SFÚ verejnosti sprístupňovať archívne fondy tých audiovizuálnych diel, ku ktorým nevykonáva práva určené Autorským zákonom. Oddelenie generálneho riaditeľa dramaturgicky celoročne zabezpečuje program pre študijné kino SFÚ, ktoré uvádza v pravidelných cykloch prehliadky tvorby významných svetových a slovenských režisérov. Ide o projekcie archívnych a umelecky náročných filmov. Oddelenie filmového archívu organizačne zabezpečuje odbornú technickú kontrolu, ošetrovanie, expedíciu a dopravu filmových kópií do študijného kina SFÚ. Denne sa plánuje s dvoma projekciami, t. j. do roka sa odohrá cca 700 projekcií. Po doriešení prenájmu bude prevádzka študijného kina „FILMOTÉKA“ v r. 2009 pokračovať. Náplňou práce FA je aj zapožičiavanie filmových kópií k napomáhaniu výskumu a výučbe, k tvorbe dejín slovenskej kinematografie, ďalej zapožičiavanie na domáce i zahraničné prezentácie slovenskej kinematografie, prehliadky a festivaly. Okrem prístupu verejnosti k audiovizuálnemu dedičstvu na študijné, vzdelávacie, vedecké a prezentačné účely, zabezpečuje SFÚ, konkrétne oddelenie Filmový archív, premietanie slovenských filmov v kinách pre bežných divákov na základe objednávok prevádzkovateľov sietí kín na Slovensku. S touto kompletne vyššie uvedenou činnosťou úzko súvisí priebežná odborná technická kontrola stavu filmových kombinovaných kópií pred zapožičaním a po ich vrátení späť do fondu FA SFÚ.

b) sprístupňovanie filmových diel na elektronických nosičoch:

SFÚ v roku 2006 získal do dlhodobého prenájmu prízemný priestor na Grösslingovej ulici, priamo oproti sídelnej budove SFÚ. V roku 2007 boli vykonané projektové práce na stavebné úpravy, tiež i ich realizácia a následne i interiérové vybavenie tohto priestoru. V tomto priestore bolo v r. 2008 zriadené pracovisko FA súvisiace s činnosťou systematickej obnovy, s prioritou na zameranie jej časti, a to jednak na kontrolu dodania elektronických prepisov obnovených filmových titulov v rozličných formátoch (rozličné digitálne a analógové videonosiče), ako tiež i na sprístupňovanie a využívanie filmových titulov na elektronických nosičoch v rámci projektu Systematická obnova a záchrana audiovizuálneho dedičstva a jeho sprístupňovanie. V rokoch 2007 - 2008 sa podarilo zabezpečiť čiastočné technologické vybavenie, v roku 2009 bude potrebné postupne zabezpečiť adekvátne digitálne vybavenie, ktoré vyplýva z Audiovizuálneho zákona, t.j. technologické vybavenie, zodpovedajúce najvyššej aktuálnej typovej úrovni, minimálne však HDCAM SR recordér a player. Tieto prístroje budú potrebné ku kontrole prepisov filmových diel na nosičoch HDCAM SR, dodávaných v rámci zadania služieb vo verejnom obstarávaní na projekt Systematická obnova a záchrana audiovizuálneho dedičstva a jeho sprístupňovanie na roky 2008 – 2011.

V tomto priestore bola taktiež otvorená predajňa pre laickú i odbornú verejnosť, v ktorej SFÚ ponúka zákazníkom vlastné edičné aktivity (filmové plagáty, knižné publikácie a filmové diela na nosičoch DVD).

Vyhotovovanie rozmnoženín audiovizuálnych diel, zvukovo-obrazových a zvukových záznamov, ktoré sú súčasťou audiovizuálneho dedičstva, SFÚ v súčasnosti zabezpečuje prostredníctvom dvoch pracovísk (oddelenie Filmový archív a oddelenie Mediatéka). Rozmnoženiny je však možné vyhotovovať iba z existujúcich nosičov VHS a DVD, pretože SFÚ nedisponuje prepisovým pracoviskom z 35 mm filmových kópií na analógový alebo digitálny nosič (jediné takéto pracovisko v SR je v súčasnosti v Slovenskej televízii a aj to je

technologicky zastaralé). SFÚ nedisponuje ani technickým vybavením, potrebným na kontrolu a na zabezpečovanie elektronických prepisov v rozličných formátoch a na potrebnej technologickej úrovni (chýba kvalitný Digital Betacam prehrávač, HD CAM rekordér, HD CAM prehrávač, HDV rekordér, HDV prehrávač a pod.).

Potrebné je vytvorenie pracoviska FA SFÚ, kde by sa všetky činnosti súvisiace s multiformátovým vyhotovovaním rozmnoženín súčastí audiovizuálneho dedičstva mohli uskutočňovať na potrebnej aktuálnej technologickej úrovni. Pre vytvorenie takéhoto pracoviska je však potrebné zabezpečiť nákup techniky zodpovedajúcej podľa zákona najvyššej aktuálnej typovej úrovni a taktiež je potrebné vytvoriť jedno pracovné miesto technika určené na obsluhu technického zariadenia. Uvedené pracovisko tak bude spĺňať jednak požiadavky na vyhotovovanie rozmnoženín na všetkých druhoch elektronických nosičov a ďalej bude slúžiť aj na kontrolu audiovizuálnych diel dodaných do SFÚ tretími osobami v zmysle depozitnej a akvizičnej povinnosti podľa zákona. Predbežná celková cenová kalkulácia chýbajúcich technológií potrebných na výkon činností v zmysle zákona je cca 8 miliónov korún.

Medzi hlavné priority patrí tiež akvizičná činnosť, táto sa vykonáva priebežne od založenia existencie filmového archívu a bude pokračovať i v nastávajúcom období, ďalej preberanie nových filmových prírastkov od slovenských distributérov, zanikajúcich inštitúcií a slovenských zastupiteľských úradov v zahraničí.

V roku 2006 bola do oddelenia FA natrvalo zaradená nová činnosť – vlastný pracovný prepis 35 mm filmových materiálov z plátna v kinosále SFÚ kamerou na nosič DVD s kľučovaním iniciálov SFÚ do obrazu k umožneniu identifikácie nahrávky diela a záznamu na základe výkonu práv SFÚ k predmetným dielam a záznamom a následné vkladanie obrazových zložiek (úvodné a koncové titulky filmov) do databázy SK CINEMA. Táto činnosť priamo súvisí s napĺňaním databázy SK CINEMA, na ktorej sa podieľajú pracovníci oddelenia dokumentácie spolu s pracovníkmi oddelenia FA. Táto činnosť je stála a teda bude realizovaná aj v roku 2009. Taktiež je potrebné vytvoriť jedno pracovné miesto, určené na spracovávanie údajov do informačného systému SK CINEMA v čiastkovej databáze holdingy.

Predpoklad základných činností FA na rok 2009

1. Zabezpečovanie výroby filmových kópií:

- poškodených, prípadne absentujúcich, slovenských filmov v Základných zbierkových fondoch slovenskej kinematografie,
- v rámci doplňovania obnoveného Fondu slovenskej kinematografie na 35 mm novo vyrobených filmových kópiách na podložke polyester pre uchovanie národného kultúrneho dedičstva

2. Zabezpečovanie prepisov na iné nosiče:

- v rámci doplňovania fondov slovenskej kinematografie na elektronických nosičoch v rôznych formátoch
- nákup čistých elektronických nosičov rôznych formátov

3. Odborné technické ošetrovanie a prírastkovanie filmových kópií:

- nákup koncových a úvodných ochranných pásov,
- nákup filmových lepiacich pások (KODAK),
- nákup laboratórnych filmových stredoviek a kinostredoviek
- nákup iných pracovných materiálov (čistiace antistatické handričky, rukavice a pod.),
- nákup plastových obalov na priebežné prebaľovanie fondov,
- nákup mikrotenových sáčkov do plastových obalov k priamemu obaleniu filmového materiálu
- zabezpečenie tlače sprievodného záznamu do každého jednotlivého filmového materiálu

4. Archivácia filmov – depozity a pracovné priestory:
  - nájomné za prenájom pracovných a depozitných priestorov
  - údržba vlastných a prenajatých pracovných a depozitných priestorov
  - pracovné a technologické vybavenie pracoviska FA, súvisiaceho so sprístupňovaním a kontrolou elektronických prepisov filmových materiálov so zameraním na digitálne technológie a videopreписy
5. Technické zabezpečenie:
  - pravidelná údržba prevíjacích a strihacích stolov,
  - nákup nového prepisovacieho stola
  - pravidelná údržba premietacích strojov,
  - nákup digitálnej techniky k vybaveniu prepisového videoštúdia
6. Doplňovanie kancelárskych potrieb
  - nákupy tonerov, písacích potrieb a iného kancelárskeho materiálu

Činnosť oddelenia filmového archívu je zabezpečovaná 16-timi internými pracovníkmi, v roku 2009 bude potrebné doplniť minimálne dve pracovné pozície a to jednak z dôvodu vstúpenia Audiovizuálneho zákona do platnosti od 1.1.2008, ako tiež i z dôvodu mnohopočetného pribúdania filmových materiálov do zbierok FA.

Hlavné skupiny užívateľov oddelenia FA

Služby oddelenia v zmysle výpožičného poriadku využívajú najmä: odborná i laická verejnosť – stavovské organizácie pôsobiace v oblasti kinematografie, filmoví režiséri, organizátori filmových prehliadok a festivalov, zahraničné zastupiteľské úrady, slovenské inštitúty v zahraničí, filmové kluby pôsobiace na Slovensku i v zahraničí, mestské kultúrne strediská, domy kultúry, súkromní producenti, televízne a rozhlasové spoločnosti, študenti, novinári, filmoví distributéri, Združenie prevádzkovateľov a pracovníkov kín, filmové školy – najmä študenti VŠMU a iné školy filozofického charakteru, na ktorých sa v hlavnom študijnom programe vyučujú dejiny filmu a iní.

Zodpovedný pracovník: Hana Válková, vedúca FA SFÚ